

SÁNDOR JÁNOS

HEVESI SÁNDOR ÉS SZEGED

Nyáron, ha közeleg a szabadtéri színpadok évada, mepezdül a szegedi Dóm tér, magasbanyuló aréna nő a díszburkolaton s a mások csendes, elmélkedésre ösztökélő árkdákorok nyugalmát díszletácsoló munkások zajos kopácsolása veri fel. A serénykedő, játékra készülő művészek, műszakiai közül aligha van egy is, akinek eszébe jutna annak a neve, aki 1931-ben - minden ellenérzését leküzdve, - az első előadást színre állította a valamikori Templom téren. Hevesi Sándor, - hisz ő ez az úttörő művész, - nevével azonban nem ekkor találkozott először a tiszaparti város közönsége. Igaz, az első találkozás alkalmával Hevesi személyesen nem járt Szegeden, ám az ott bemutatott, szellemiségét híven sugárzó rendezései hosszú évekig ható nyomot hagytak a város színházért rajongó polgáraiban.

A Thália Társaság szegedi vendégjátéka

Az 1903-as év őszén, Budapesten, háromez hús év körüli egyetemi hallgató, - Lukács György, Benedek Marcell és Bánóczy László, - egy modern színpad megalakításának tervét veti fel. Ugyanerre az őszre így emlékezik Hevesi:

"Ebben az időben fiatal rendezője voltam a Nemzeti Színháznak, több munkakedvvel, mint munkalehetőséggel, s ha voltak is a színpad jövőjébe szárnyaló álmaim és ábrándjaim, nem gondolhattam arra, hogy ezekből bármit is megvalósíthassak."

Az egyetemisták megnyerik tervüknek a "színpad jövőjéről" ábrándozó, kritikusból rendezővé avanzsált fiatalembert és 1904 tavaszán "a rutin és a sablon, a konvenció és a gondolatlanosság" ellen létrehozzák a Thália Társaságot. Célkitűzésüket egyetlen mondatba sűrítik: "Igazság a drámaírásban, igazság a színjátszásban." A társaság nem csekély küzdelmek árán, a kor üdvözítő művészi áramlataival is szembeszállva, négy évig hanyódik a maradiság s a szakmai igényesség Schylla és Charibide között, majd kiszorul a fővárosból, ahol végül már egyetlen játszási hely sem akad számára. Vidéki turnéra indulnak hót, abban bízva, hogy míg a két hazát járják, Pesten sikerül megtalálni állandó színházuk épületét.

E kényszerű turné keretében érkezik a Thália Társaság 1908. február tizenharmadikán Szegedre. A Szeged és Vidéke tizenkettedik Lengyel Menyhért, a később világhírűvé nővő drámaíró tollából beharangozó cikket közöl:

"Amíg a pesti állandó színjátszás ügyét eligazítják, addig a vidéknek is bemutatják mik a törekvéseik, mit tudnak... Nincs kétség benne, hogy ahol a Thália vidéken meg fog fordulni, mindenütt nyomába szegődik az a szeretet, az a siker, amely budapesti állandó kísérője volt."

A tiszaparti városban Hevesi két kiemelkedő rendezését, Hebbel: Mária Magdolnáját és Heyermans halászdrámáját, a Reményt mutatják be. A fogadtatásról Bánóczy Dezső színész - Antal mestert játsza Hebbel színművében, - naplójában ezt jegyzi fel:

"1908. II. 13. Szeged. - Eddig legemlékezetesebb színházi estém. Végén a nézőtér percekig ordította neveinket. A lapok hihetetlen elragadtatás hangján írnak. - Másnap hatalmas babérkoszorút kapunk: Az igazi kultúra munkásaink."

A siker elsősorban a vidéki színházakban akkoriban olyannyira nélkülözött rendezői munkánkat szől:

"Van rendezőjük, aki életet, lelket tud önteni az előadásokba; aki megadja a játék színét, karakterét; aki tudja hozatni a szereplőkkel a darab levegőjét, akik nem hasogatták a szuffitákat, hanem egyszerűen szólaltatták meg a különféle emberi érzéseket... És ez mind a rendezőjük: Hevesi Sándor érdeme, aki nem csak vezetője, hanem élettel szelleme is ennek a fiatal csapatnak." - lelkendezik a Mária Magdolna után a Szegedi Napló recenzense.

Szegeden akkor Makó Lajos, az országos híró színész-rendező igazgatja a teátrumot, kinek színházszeménye hasonló a Thália Társaságéhoz, ám épp emiatt az egyszerűsége, lélektani igazságra törekvő játéksztílus miatt támogatják őt a leghevesebben a tiszaparti város maradi szellemi notabilitásai. Így Makó, Hevesi rendezéseinek sikerében a saját törekvéseit látja beigazolódni. Amíg az ő előadásait elutasítón, sőt ellenségesen fogadja a helyi kritika, Hevesi rendezéseinek dicséretével - szerencsére - egyáltalán nem fukarkodik:

"A rendezés minden ízében pompás, színszerű, meglátszik rajta, hogy ahhoz értő ember értékes munkája. Sehoh egy kirívó szín, sem egy bántó dissonáns hang, végig egyenletes és karakterizáló volt a játék. Hatása pedig elementáris."

Makónak kopóra jön a Thália sikere, hisz abban reménykedik, általuk megtámogatva, végre az ő elképzelései is révbe érnek Szegeden, de csatlakoznia kell, mert társulatát és őt továbbra is szakadatlan támadások érik, míg csak a korai halál, alig több mint fél év múlva - 1908. november 1-én - véget nem vet földi pályafutásának.

De térjünk vissza a Thália diadalmas vendégjátékához. Második előadásukon, február tizennegyediken, a Reményt tűzik másorra. A színház, ha lehet, még zsúfoltabb, mint előző este és ami sokatmondó: "a bérlet - jobbára a polgárság - tekintélyes része megtartotta jegeit!"

A siker sem kisebb, mint egy nappal előbb.

"A magyar színművészet jövőjének hírnökei és modern szellemen való kultiválásának prófétái ma este is Szeged legelőkelőbb közönsége előtt állították föl színészetünk fejlődésének egyik nagyon sokat jelentő mérföldköjelzőit... Az egészséges természetességnek napfűdőieben üdül az esztéta lelke, amint szavukat hallja, játékkat nézi, mozdulataikat figyeli." - írja a Szegedi Híradó.

Az előadás külön érdekessége, hogy kisebb szerepekben három szegedi művész is színrelép, köztük a színház titkára, Szabó Károly. Mivel a Thália társulatában Kops könyvelőt Bálint Lajos játsza, így az a különös helyzet áll elő, hogy a színpadon "komédiásként" egyszerre két művészeti titkár is jeleskedik!

A Szegedi Napló a rendező darabválasztását tartja különösen figyelemreméltónak: "A színjátszásnak nemcsak modern szellemét szolgálja a Thália Társulat, hanem az irodalomnak azt az áramlatát is, ami talán idővel nálunk is úrrá lesz a színiirodalomban..."

A Szegeden nagy hatást kiváltó Hevesi rendezések, a legeredetibb gondolatokat egy fiatal tanárban, a "botcsinálta újságíró"-ban, Babits Mihályban ébresztik.

"Szeretném megkérdezni a jövő század művelődéstörténet-íróját: mivel hat inkább a Thália a magyar színészet névőjára, játékával, vagy darabjaival?" - teszi fel a kérdést a Szeged és Vidékében. - "Mert a darabok, az új, szokatlan darabok kényszerítik és emelik a színjátszást" - válaszol is mindjárt saját kérdésére.

Babits ráérez arra, hogy Hevesi rendezőművészetének leghatékonyabb titka a darabválasztásban van, mert ez a rendezőszeni tudás, csak a modern, újszerű drámák színreállítása teremtheti meg a korszerű magyar színjátszást. Ugyanakkor egyedül csak Babitsnak szűr szemet a Thália "Achilles sarka!"

"A játék lelkes volt és ifjú, a berliniekre erősen emlékeztető együttes kitűnő." Igen, a Thália Társaság minden korszerűsége mellett inkább a német színjátszósztílust adaptálta a honi színpadra s nem a sajtóságosan magyar játékmód kimunkálásán fáradozott! Jól érezte ezt Babits, mint ahogy az is, hogy a századelőn az ő előadásai hatására "az egyéniség stílussá kezd válni..."

Ez a példátlanul nagyhatású vendégjáték a későbbiekben feltehetően közrejátszik abban, hogy 1931-ben, az első szabadtéri játék rendezésével, az akkor már a Nemzeti Színház igazgatói székében ülő Hevesi Sándort bízzák meg.

A Magyar Passió a Dóm téren

Közismert tény, hogy a játékok gondolata a párizsi tanulmányútról hazatért Hont Ferencről származott, s Juhász Gyula, a Tisza poétája is szót emelt létrehozása érdekében. Megvalósulása azonban sok olyan személynek is köszönhető, kiknek szerepéről nem szívesen ejtettek szót a kemény és lány diktatúra éveiben. Jelen cikk szerzője írásában most ezen agyonhallgatott személyekre is igyekszik a figyelmet felhívni!

A Pesti Napló 1929. július 28-án "Munka, tudás és tőke" címmel írást közöl gróf Klébelsberg Kunó vallás és közoktatásügyi miniszter tollából. A cikkben többek között, egy igen figyelemreméltó mondat is szerepel: "Most építjük a szegedi Fogadalmi templom körül az egyetem árkdados terét, talán majd itt lehet a salzburgi Dóm előtt folyt játékok mintájára népies és passió játékokat rendezni." Mire Hont, a játékok megálmodója azonnal hallgatja jogos ellenvéleményét: "A szegedi ünnepi játékok nem lehetnek a külföldi látványosságok utánzatai!"

Amikor Klébelsberg a Fogadalmi templom előtti előadásról írt, annak majdani rendezőjeül Hevesi Sándort látta volna szívesen. Ezt az óhaját, - lévén Szeged országgyűlési képviselője is, - még a nyár folyamán közölte a város polgármesterével, Somogyi Szilveszterrel, aki még jól emlékezett a Thália két évtizeddel ezelőtti vendég szereplésére és maga is pártolta a miniszter ötletét.

December elsején Rerrich Béla, a Dóm építője "Milyen lesz a Templom tér?" címmel cikket jelentet meg a Délmagyarországon, melyben egy káprázatos spektákulum képét varázsolja az újságolvasó elé:

"Képzeljünk el egy egyházi ünnepet, mikor a papság az egyház páratlanul művészi ruhában, stílusos ceremóniális menetben levonul a székesegyház hatalmas lépcsőzetéről, harangzúzás közepette és a nyitott templomkapun át kihangzik a hatalmas orgona játéka és az egésznek keretet adnak a tér hatalmas árkdájai..."

Talán a lenyűgöző kép is közrejátszik abban, hogy december harmadikán Sebestyén polgármester a fővárosba utazik és meghívja Hevesit Szegedre, tanulmányozza a helyszínen, alkalmas-e a tér játékok rendezésére? Hetedikén vagy nyolcadikán - a pontos dátum nem deríthető ki, - Hevesi egy fél napot a tiszpartai városban tölt, személyesen veszi szemügyre a már majdnem kész templomot és az alakuló tereket. Minden biznnyal a miniszter is vele van, ugyanis ő szintén a városban tartózkodik, és így pártfogó és pártfogolt együtt járja végig a játékok leendő helyszínét.

A látogatás eredményéről Hevesi kiábrándító véleményét közli a Délmagyarország december tizenharmadikái száma: "az új Templom tér nem lesz alkalmas a passiójátékok megrendezésére, túl nagy méretei miatt. A színpad céljainak a Fogadalmi templom előtt kiképzett széles terasz kifogástalanul megfelelne, azonban a terasz előtt olyan hatalmas tér terül el, amelyen ötezer ember is elveszne... a színesek nem éreznének a közönséggel kontaktust és a szükséges kontaktus hiánya miatt nem produkálhatnának olyat, ami művészet..."

A Hevesit ismerőket nem éri váratlanul a kitűnő rendező véleménye, ő ugyanis azt vallja, hogy "egy-egy dráma sajátos követelményeihez legfeljebb egy bizonyos szabad térség adhat megfelelő keretet - nem mindegy, mit, hol játszanak."

A Szegedi Szemle decemberi számában Németh Antal dr., a szegedi színház rendezője, - Hevesi utóda lesz majd a Nemzeti igazgatói székében, - három érvel bizonyítja a tér szabadtéri játékokra alkalmas voltát:

1. Tribünökkel tetszés szerint szűkíthető a tér,
2. melynek kitűnő az akusztikája és végül utal arra, hogy
3. fényel kell a színpadra koncentrálni a figyelmet.

Ugyanabban a számban "Dixi" jelzéssel az alábbi értesülést közlik: "Amikor a télen ismertté vált, hogy Voinovich Géza a kiváló író, tudós és költő legújabb színpadi munkája a Magyar Passió egész érdekes módon templomhomlokzatot kíván a játék háttéréül, Németh Antal dr. levélben kereste meg a szerzőt és kérte a dráma kéziratának elküldését..."

Németh Antal - a feltörekvő, új rendezői generáció képviselője, - megkülönböztetett érdeklődése a darab és a játékok iránt, minden biznnyal közrejátszik abban, hogy Hevesi véglegesen mégsem utasítja vissza a szabadtéri játékokra való felkérést. Mivel az építkezés még tart - erre hivatkozik - nem ad határozott választ, hanem vár!

Egyet azonban ne feledjünk: Voinovich, akivel hosszú évek óta munkakapcsolatban van Hevesi, az ő inspirálására írja a Magyar Passiót - igaz, egyelőre a Nemzeti számára -, és talán az sem véletlen, hogy a történet egy épülő templom homlokzata előtt játszódik! Figyelemre méltó Hevesinek egy interjú keretében elejtett mondata: "A Magyar Passió egyenesen kívánkozik Szegedre, mert összeforthat a Fogadalmi templom tömör épületével." A rendező-mágus tehát vár, várja a Templom tér végleges kialakulását.

Eközben Klébelsberg gróf és a szegedi előljárók megszerzik a klérus beleegyezését a templom előtti játékokhoz. Nagy segítségükre van Balogh István dr. - az 1945 után Balogh páterként ismert politikus - alsóközponti plébános, aki határozottan kiáll a Fogadalmi templom előtti előadások kívánatos volta mellett. Erkölcsei és a nemzeti hadsereg egyéb támogatását is ígéri dr. vitéz Shvoy Kálmán altábornagy, a szegedi vegyesdandár parancsnoka. /Nyilván hozzájárult az egyházi hatóságok megnyeréséhez az is, hogy az altábornagy Shvoy Lajos, a fehérvári egyházfő testvére./

Időközben a Fogadalmi templom építése befejeződik és 1930. október huszonegyedikén sor kerül a templom felszentelésére.

Szűz Mária • Cs. Aczél Ilona

Az esemény akár a játékok főpróbájának is tekinthető. Háromszor járják körül a templomot harangzúgás és ágyúdörgés közepette az egyenruhás diákok, a díszisasok rendőrök és a díszmagyarba öltözött előljárók, valamint a káprázatos, színes egyházi ornátusokba öltözött papok, majd bevonulnak a székesegyházba, melynek kitért ajtaján a hatalmas orgona fenséges hangja árad a szabadba, könnyekre fakasztva a hívők sokaságát.

Este a téren színpompás fátylás, lampionos felvonulás, majd tűzijáték kápráztatja el a Szegedről és a környékbeli tanyákról, községekben összeereglett kíváncsiskodókat.

Másnap, a városba érkező vitéz Horthy Miklós kormányzó tiszteletére a téren a szegedi vegyesdandár pompás katonai parádét rendez. A látvány talán még az előző napit is felülmúlva. Harsog a katonazene, díszszázad vágja ki a marsot, majd a vitézi rend felvonulása következik. Ez alkalommal ejtik meg a tereit körülölelő árkádsorban kialakított "Nemzeti Nagyjaink Emlékszarnok"-nak avatását is. Az eseményt tízezer ember látványos felvonulása teszi felejthetelenné. A kormányzó előtt elvonul az egyetemi ifjúság, a kubikusok talicskás serege, a paprikás lányok tarka sokasága, a különféle mesterségek képviselői, jelmezben, szakmájukat jelképező eszközökkel. A cukrászok a Fogadalmi templom csokoládé mását viszik vállukon...

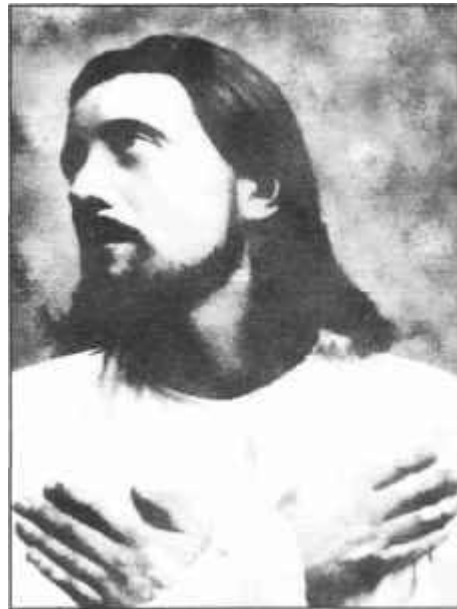
Nem tudjuk, Hevest részt vett-e valamelyik ünnepségen, - elképzelhető, hogy a mélyen vallásos ember a templomszentelés résztvevője volt - az azonban bizonyos, hogy a nagyszerű látványról értesült szöveg ismét arra ösztönölte a Nemzeti igazgatói székében már erősen támadott művészt, hogy patrónusának, Klébelsberg miniszternek mihamarabb kedvező választ adjon.

1931 elején miniszterális bizottság alakult, tagjai: gróf Klébelsberg, Pály József szegedi tanácsnok, a már említett Shvoy Kálmán altábornagy és Balogh István plébános, valamint Hevesi Sándor. A magas grémium az első szabadtéri játékokra a Magyar Passiót javasolja műsorra tűzni. Az események most már viharos gyorsasággal követik egymást.

Húsvétkor nagy sikerrel mutatja be a Nemzeti a szabadtérre is javasolt Passiót. A Mátyás király korában játszódó darab színtere az épülő kassai Dóm homlokzata előtti tér. Ott játszó el a város polgárai s a székesegyház építői a szentírás alapján - epigrammaszerűen tömörített, nyolctagú magyaros versekben írott dialógusokkal - Jézus életét. A bibliai történet magyar történelmi képekkel van át meg átszőve. A kísérőzenét Liszt Ferenc műveiből Lavotta állította össze. A nemzeti színházi színrehozatal igazolja, hogy a mű valóban alkalmas a szabadtéri játékokra és előadásával Hevesi voltaképpen csak előkészíti a júniusi szabadtéri bemutatót.

Május negyedikén a vallás és közoktatásügyi miniszter által alakított bizottság Hevesivel és a Magyar Passió szerzőjével, Voinovichcsal az élen helyszíni szemlét tart Szegeden, ahol Hevesi ki mondja: a Templom tér alkalmas a szabadtéri játékok megrendezésére. Az előzetes tervek közel hétszáz közreműködővel számolnak, ebből százharminc a szóveges szereplő, hatvan tagú a zenekar, a többi segédszereplő, kiket zömmel az egyetemisták közül toboroznak majd. A stáb magvát a Nemzeti személyzete adja, s az előadás a pesti bemutató háromszorosra nagyított változata lesz. Két alkalommal kerül majd színre: június 13-án és 14-én este nyolc órakor. E bejelentésekkel azután a pesti előkészületek a kezdetüket veszik.

Június negyedikén teherautósor gördül a Fogadalmi templom elé. Megérkeztek Pestről a díszletek. Upor Tibor és Tolnay Pál irányítják a díszítőket. Ugyanezen a napon Ráday Dénes, a Nemzeti rendezője, Hevesi famulusa megkezdi a mintegy 500 főnyi mellékszereplővel - énekkar, statiszták - a cseppet sem irigyléreméltó munkát. A

Jézus • Lehotai Árpád

próbák ettől kezdve nap mint nap délután öttől nyolcig tartanak.

Délelőttönként a teret kopácsolás zaja veri fel. A Shvoy Kálmán által biztosított utászok - gyakorlatkén /1/ - a nézőtér óriási tribünjeit ácsolják. A színpad két oldalán hatalmas ponyvasátrák nőnek ki a Kövezelből - itt lesz a művészek és staiszták öltözője.

A templom háta mögött egyre szaporodnak az árusok csinos, alkalmi bódéi. Kapható itt minden, ami szegedi: édes-nemes paprika, tarhonya, pillangós papucs, halbicska, szegedi szappan és suba különlegességek.

Az arra kőszálók ámulva nézik, amint a műszaki katonák az árkádok épületek tetejére hatalmas reflektorokat szerelnek. A szereléshez kilencezer méter vezetékét használnak fel! Éjszakánként - Hevesi utasításai szerint - világítási próbákat tartanak. Lassanként kialakult az egymásután következő jelenetek más és más fényhatása.

Hatodikán, szombaton, Kertész K. Róbert helyettes kultuszálami-tkár, aki a helyszínen felügyeli az előkészületeket, telefonon beszél Hevesivel és megállapodnak, hogy a nagy érdeklődésre való tekintettel tizennegyediken, vasárnap délután is tartanak előadást.

Tizennegyedike szinte késznek mondható a játék helyszíne. A tribünök ölelte csonka torony mellett magyar trikolorát lenget a szél. A templom lépcsői felett hatalmas zászlók az ország és Szeged színei, az egyetemi épületek ablakaiban párosával gyertyasorok, a templom homlokzatát villanykörtek szízaí rajzolják ki. Ez utóbbiak majd az esti előadásokon kellene utólrhetetlen hatást. A zenekari próbákon még a laikus is észlelheti - így a Pesti Napló riportere -, hogy "a muzsikától mindjárt minden nagyobb lett, több." A Szegedi Katolikus Tudósító - szerkesztője a már említett dr. Balogh István, - kiemeli: "A passiójátékot nem kellőszákkal, hanem a Fogadalmi templom eredeti hátterének felhasználásával rendezik."

Csütörtökön, tizennegyediken Voinovich, Hevesi és az egyik főszereplő: Tökés Anno megérkezik Szegedre. Hevesi ellenőrző első szabadteri rendezése előkészületeit és a Délmagyarország című lapban teljes elégedettségének ad hangot:

"Kellemesen lepett meg, hogy milyen szép rendben találtam itt Szegeden mindent. Eredetileg az volt a szándékom, hogy már szerdán lejövök és személyesen irányítom az előkészületeket, betegségem miatt azonban egy napot késsem. Szerencsére rendezőim nagyszerűen dolgoztak és elintézték mindent. Az előadás legnehezebb problémája a világítás, mert ilyen hatalmas világítási apparátussal még szabadteri előadást sehol sem rendeztek. A másik nagy probléma a zenekar elhelyezésének kérdése. Meg kell találnunk a legalkalmasabb megoldást, hogy a zenekar, a két énekkar és az orgona muzsikája megfelelően és kellő hatással érvényesüljön az előadáson."

Az akusztika javítása érdekében - s ezzel a belépőkért valóssággal közelharcot vívó publikum jegyigényén is enyhítenek, - kétoldalt is tribünsort építenek ötszáz-ötszáz néző számára. A rendkívüli munkát Shvoy altábornagy utászai tizenhat óra alatt végzik el! Így az előadást most már ötezer néző tekintheti meg.

Pénteken, tizenkettediken reggel, különvonaton megérkezik a Nemzeti Színház személyzete. A közreműködőket a Horthy "kollégiumban szállásolják el, ám pihenésre nincs idő, mert a rekkenő hőségben a színpadon 1/2 12-től háromig Hevesi bejárópróbát tart.

Délután fél hatkor a Tisza Szálló kerthelyiségében a város vezetői uszonnát adnak a társulat tiszteletére. A bejáratnál díszbe öltözött huszárok állnak őrséget és Aigner főispán, valamint Sebestyén polgármester fogadja a meghívottakat. Az uszonnán József Ferenc főherceg és felesége is részt vesz. A Szegedi Városi Színház ugyanis kihasználva a szabadteri játék közönségnyozó erejét, erre az alkalomra tűzi ki a teátrumba a főherceg Kolombusz című darabjának bemutatóját. Rendezője Hevesi riválisa: Németh Antal! Hét óra előtt öt perccel a királyi herceggasszony asztalt bont és a társulat elindul a Templom téri főpróba.

Míg a fogadás tart "szuronyos katonáörök állják körül a tér belső részét és "állj" kiáltással tartóztatnak fel minden idegent, aki a kordonnal körülvett területre lép." Ennek ellenére fél kilencre, mire megkezdődik a főpróba, megtelnek a padsorok.

A legnagyobb problémát, az irratlan távolságok közötti kontaktustartást - igen szellemesen, - katonai tábori telefonok segítségével küzdik le. A próbát tíz óra körül heves zápor szakítja meg, de egy fél óra elteltével eláll az eső s hajnali kettőtől már semmi sem zavarja a koncentrált munkát. Hevesi másnap így összegezi tapasztalatait:

"A rendezés munkája és az eddigi

felmerült rendezési problémák meggyőztek arról, hogy igazam volt akkor, amikor azt mondtam, hogy a szegedi Templom tér csak igen nagy személyzettel és igen költséges berendezéssel alkalmas a szabadteri játékok rendezésére. Ha ez a személyzet és ez a költség rendelkezésünkre áll, akkor - megítélésem szerint - nagyszerű hatásokat érhetünk el."

Hevesi semmit sem bír a véletlenre. A kimerítő éjszakai próbát szombaton, 13-án délelőtt fél kilenctől fél tizenkettőig tartó javítópróba követi.

Délután a zászlódszibe öltözött Boldogasszony sugárúton megindul a különvonatokon érkezett közönség áradata a tér felé, s mire bealkonyodik a tribünsorok feketéllnek a kíváncsian várakozó publikumtól. Negyed kilenckor megkondulnak a templom harangjai, a zsvaj elül, s a felharsanó kürtész jelzi, megkezdődött a magyar színház-történet első szegedi szabadteri előadása!

Az ámuló nagyjérdemű az elszakított Kassa, Mátyás korában épülő székesegyház előtt találja magát, ahol az eljátszott passió keresztútján együtt mennek Jézussal a magyar szentek s a valamikori nagy Magyarország minden tájának népviseletbe öltözött képviselői. A szabadteri előadás rendezésében Hevesi "főszereplővé" avatja a templomot. "Annál a képnél, amikor az Isten anyja Józseffel bevonul a templomba" - emlékezik a Pesti Naplóban Klébelsberg Kunó - "hogy ott bemutatja gyermekét, ez a menet tényleg belépdel a teljesen kivilágított istenházába és a nyitott kapukon át Követni lehet, amint odabent halad előre." A templom harangja és orgonája is részt vesz a játékban. Az akusztika meglepően jó. "A szereplők beszéde és hangszlyozása kitűnően betölti az egész térséget," - így a Pesti Hírlap - "úgy-hogy az utolsó sorokban is kitűnően megértik a szöveg minden egyes szavát." A tömeg, szenvedélyességével és káprázatos színpompájával lenyűgöző hatást kelt.

A nézőtérén "a trianon keresztjére feszített nemzet küldöttei nézik a megfeszített Krisztus drámáját," és együtt lélegeznek az előadással.

A játékot záró fohászt, a Boldogasszony anyánkat leírhatatlan tombolás, taps és éljenzés követi. "Kiderült" - írja a Szegedi Katolikus Tudósító, - "hogy misztériumot nem lehet sehol olyan hatásosan és megkapóan előadni, mint a mi Templom terünkön..."

Az előadás vitathatatlanul hatalmas siker - Hevesi személyes sikere. "A Magyar Passió művészi hatása Hevesi Sándornak, a Nemzeti Színház nagynevű, kiváló direktorának kezemenkáját dicséri. Hevesi egészen Reinhardt külső monumentalitásra törekvő szellemében, de még talán nála is színesebb, gazdagabb felfogásban a képek egész áradatát vonultatta fel" - írja a Szegedi Szemle.

"Ne illessük őt magyar Reinhardt-nak" - áll a Szegedi Friss Újság kritikájában - "nevezzük őt csak a magyar Hevesi Sándornak és örvendjünk azon, hogy magyar, hogy a miénk ez a színpadi zseni, aki nem csak szerelmese a színháznak, hanem európai értelemben vett tudósa, szakértője, egyben alázatos szolgája."

"A rendezés a rendelkezésre álló eszközök szellemes kihasználásával, a térhatásokban, a világítási effektusok felhasználásának ötleteességében egész rendkívülit produkált" - lelkesedik a Pesti Hírlapban Lányi Viktor.

"Siker volt! Szegedet, de vele együtt az egész országot most néhány fokkal nyugatabbra tolták az európai földabroszon" - jelenti ki a Pesti Napló.

A játékok "atyja", Hont Ferenc, - akitől Hevesi akaratlanul is elorozta az első előadás dicsőségét, - a siker okát abban látja, hogy "a szabadteri színjáték a szabadság, az együttérzés és a jólét korszakaiban virágzik."

"A szegedi játékoknak az volt a nagy lehetősége" - fogalmazza meg Klébelsberg, - "hogy megmutatta, Magyarországon az ilyen dolgoknak megvannak az előfeltételei."

"Nem csak ünnepi élmény volt számunkra, hanem megalapozója a közeljövő ünnepi játékaiknak." - áll a Szegedi Katolikus Tudósító-ban..

Végül zárjuk a Délmagyarországból vett citátummal a kritikában való tallózást: "Hevesi igazgató nagy és alapvető munkát végzett. Nagy érdeme lesz abban, ha a szabadteri játékok Szegeden meghonosulnak."

Hatvanöt éve már az első szabadteri rendezésnek és a Szegedi Szabadteri Játékok a virágkorát éri. Ideje lenne, hogy a játékteret körülölelő Pantheonban helyet kapjon az úttörő előadást létrehozó, nagy magyar rendező, Hevesi Sándor szobra is!

Az utolsó vacsora színpadképe